

РОЗДІЛ II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 349.2: 340.114: 070

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пелех І.В., к.ю.н., ст. викладач
Зозуль Т.В., студентка

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
iyazozul@gmail.com*

Статтю присвячено правовому регулюванню здійснення журналістської діяльності в Україні. Авторами проаналізовано міжнародне законодавство в цій сфері та детально досліджено спеціалізовані національні нормативно-правові акти. Також наведено як приклади судові рішення, які підкреслили практику правозастосування. Акцентується увага на існуючих проблемах у сфері правового забезпечення діяльності журналіста, недосконалості законодавчого закріплення осіб, які не є журналістами, проте виконують такі ж функції.

Ключові слова: журналістська діяльність, правове регулювання, свобода, відповідальність, судові рішення, Європейський суд з прав людини, міжнародне законодавство.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ЖУРНАЛИСТСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Пелех И.В., Зозуль Т.В.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
iyazozul@gmail.com*

Статья посвящена правовому регулированию осуществления журналистской деятельности в Украине. Авторами проанализировано международное законодательство в этой сфере и подробно исследованы специализированные национальные нормативно-правовые акты. Также приведены в качестве примеров судебные решения, которые подчеркнули практику правоприменения. Акцентируется внимание на существующих проблемах в сфере правового обеспечения деятельности журналиста, несовершенстве законодательного закрепления лиц, которые не являются журналистами, но выполняют такие же функции.

Ключевые слова: журналистская деятельность, правовое регулирование, свобода, ответственность, судебное решение, Европейский суд по правам человека, международное законодательство.

LEGAL ASPECTS OF JOURNALISM ACTIVITY

Peleh I.V., Zozul T.V.

*Zaporizhzhia National University, Zhukovskoho Str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
iyazozul@gmail.com*

The article is devoted to the legal regulation of journalistic activities in Ukraine. Freedom of expression and expression and freedom to disseminate information are a natural, imprescriptible right of the individual that belongs to the first generation of human rights. This is the basic need of human in expressing his thoughts and beliefs. Also, these rights serve as the basis for professional journalism activities. The purpose of the work is to determine the legal framework for the freedom of the media in Ukraine and to outline the main problems that arise in connection with enforcement.

The authors analysed the international legislation in this area and studied in detail the specialized national legal acts. Thus, an attention has been paid to the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, as well as to the resolutions of the Council of Europe.

Examples of court decisions are also given, which highlighted the practice of enforcement. One solution concerns a civil suit for the protection of honour and business reputation, while the other demonstrates the application of the norms of the Criminal Code of Ukraine concerning the problem of bodily injuries to journalists under their professional activities.

The attention is focused on the existing problems in the field of legal support of journalist's activity. First, it is a lack of a single legal act that should regulate the legal status of all types of mass media, including the Internet media. An important problem remains the certain non-system of domestic legal policy in the information sphere. Secondly, the legal status of freelancers, persons, non-journalists, but also the same functions are not regulated: those who are trained in the media, bloggers, and civil journalists. Attention is drawn to the inadequate level of legal culture among the population as one of the possible factors for interfering with journalistic activities.

Key words: journalistic activity, legal regulation, freedom, responsibility, judicial decision, European Court of Human Rights, international law.

Свобода слова та вираження поглядів, свобода поширення інформації є природним, негативним правом особи та належить до першого покоління прав людини. Це базова потреба людини у вираженні своєї думки й переконань. Також ці права є основою для професійної журналістської діяльності. Неодмінна умова будь-якої демократичної держави – свобода засобів масової інформації (далі – ЗМІ). У сучасних умовах розбудови України як європейської демократичної правової держави свобода слова та свобода журналістської діяльності залишається актуальною темою. З приходом до влади представників різних політичних сил змінювалась і ситуація зі свободою преси та ЗМІ в Україні, вносились поправки до медіазаконодавства, які мали як позитивні, так і негативні аспекти. Незважаючи на розгалужену систему законодавства, кримінальну відповідальність за перешкоджання журналістській діяльності, на сьогодні в Україні дедалі частіше вибухають скандали й резонансні справи щодо порушення свободи слова та перешкоджання професійній діяльності журналістів. Так, за даними громадської організації «Інститут масової інформації», за 8 місяців 2017 року сталося 173 порушення прав журналістів в Україні, а за аналогічний період 2016 року їх було зафіксовано 183 [1]. Серед зафіксованих випадків перешкоджань можна назвати недопуск на сесію Одеської міської ради, намагання відібрати камеру в оператора в Чернівцях, перешкоджання членами виборчої комісії на Одещині під час виборів до об'єднаних територіальних громад, а також кандидатом у депутати та приватними особами на Херсонщині [2].

Важливим аспектом цієї проблеми є визначення правових засад свободи журналістської діяльності в Україні. У міжнародному праві існує низка міжнародних документів щодо свободи слова та ЗМІ, є судова практика Європейського суду з прав людини, що стосується діяльності ЗМІ. Україна має низку законів, які регулюють свободу слова та забезпечують свободу журналістської діяльності, однак вітчизняне медіазаконодавство містить також низку недоліків і протиріч.

Метою роботи є визначення правових засад свободи діяльності ЗМІ в Україні та окреслення основних проблем, що виникають у зв'язку з впровадженням у цій сфері.

Світова спільнота за ХХ століття виробила низку надзвичайно важливих документів із цієї проблематики. Насамперед, це Загальна декларація прав людини, прийнята в 1948 році, яка закріплює основні права й свободи людини. Так, її ст. 18 гарантує кожній людині право на свободу думки, совісті та релігії, а ст. 19 зазначає: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати й поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [3].

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий у 1966 році, проголошує свободу слова, думки та отримання інформації в ч. 2 ст. 19: «Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати та поширювати будь-яку інформацію й ідеї незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір» [4].

У 1950 році Рада Європи ухвалила Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, у ст. 10 якої вказано: «Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право

включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати й передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств» [5].

Не менш важливим документом є положення Хартії вільної преси, які були узгоджені журналістами з 34 країн світу на конференції «Голос свободи», що відбулась у Великобританії в 1987 році. На думку розробників хартії, її принципи, попри необхідність розробляти додаткові норми, є достатніми для гарантування функціонування ЗМІ в ранзі вільних [6].

У 2009 році 50 головних редакторів і провідних журналістів із 19 країн Європи схвалили й підписали Європейську хартію свободи преси. Мета цього документа полягає в тому, щоб досягти дотримання викладених у ньому принципів свободи європейської преси та зробити її визнання умовою для переговорів щодо приєднання до Європейського Союзу. У десяти статтях Європейської хартії свободи преси формулюються принципи свободи ЗМІ від урядового втручання [7].

Варто вказати, що Рада Європи також прийняла велику кількість рекомендаційних документів, присвячених свободі вираження поглядів через ЗМІ. До них, наприклад, належать Резолюція Комітету міністрів Ради Європи (74)26 «Про право на відповідь – стан особи відносно преси» від 2 липня 1974 року, Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи 1003 (1993) «Про етичні принципи журналістики», Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи 1120 (1997) «Про вплив нових комунікативних та інформаційних технологій на демократію», Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи 1407 (1999) «ЗМІ та культура демократії», Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи 1506 (2001) «Свобода вираження поглядів й інформації в ЗМІ у Європі», Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(2000)7 «Про право журналістів не розкривати свої джерела інформації» від 8 березня 2000 року, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(96)10 «Про гарантії незалежності громадського телерадіомовлення» від 11 вересня 1996 року, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(97)21 «ЗМІ та сприяння культурі терпимості» від 30 жовтня 1997 року, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(99)1 «Про заходи щодо сприяння плюралізму в ЗМІ» від 19 січня 1999 року, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R(97)19 «Про показ насильства електронними ЗМІ» тощо [8].

Деякі резолюції потребують більш детального огляду. Так, Резолюція 1239 (2001) «Свобода вираження поглядів та функціонування парламентської демократії в Україні» стосувалася саме ситуації зі свободою слова й діяльністю ЗМІ в Україні та була ухвалена у зв'язку з убивством журналіста Г. Гонгадзе. У ній вказано: «Асамблея закликає відповідні органи влади в Україні вжити заходів для поліпшення загальної ситуації, у якій функціонують ЗМІ, та в подальшій перспективі випрацювати засади для сталої й незворотної демократизації у сфері ЗМІ» [9].

Варто згадати Резолюцію Парламентської асамблеї Ради Європи 1636 (2008) «Показники демократії в медіа». Так, у ній зазначається: «Парламентська асамблея нагадує про важливість свободи ЗМІ. Свобода вираження поглядів та інформації через ЗМІ є суттєвим елементом демократії. Участь суспільства в процесі демократичного прийняття рішень потребує високої поінформованості громадськості та можливості вільного обговорення різних думок» [10].

У 2003 році на основі аналізів державної політики у сфері ЗМІ Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила Рекомендацію 1589, що мала назву «Свобода вираження поглядів у ЗМІ в Європі», у якій ішлося також про Україну: «В Україні, за повідомленнями багатьох журналістів і висновками парламентських слухань щодо свободи слова й цензури, президентська адміністрація надсилає ЗМІ інструкції про те, як висвітлювати основні політичні події. Асамблея має й далі тримати під неухильним контролем питання свободи

вираження поглядів у ЗМІ в усіх європейських державах. Вона вважає, що потрібна міжнародна координація з метою вжиття негайних заходів у випадку насильства стосовно журналістів і тиску на них» [11].

27 вересня 2012 року Рада ООН із прав людини схвалила резолюцію про захист прав журналістів. У документі члени ради наголосили на необхідності гарантування безпечних умов для роботи журналістів, а також закликали уряди країн світу провести ретельні й незалежні розслідування вбивств та насильства, скоєних щодо представників ЗМІ. Ухвалення резолюції схвально оцінив Міжнародний інститут преси. Експерти організації наголосили на тому, що безпека роботи журналістів важлива для гарантування права громадян усіх країн на отримання інформації [12].

Отже, міжнародне законодавство у сфері ЗМІ, що регулює свободу журналістської діяльності, свободу слова й преси, є досить розвиненим і висвітлює актуальні проблеми свободи ЗМІ. З проголошенням незалежності в 1991 році Україна ратифікувала низку міжнародних документів, які стосувалися свободи слова та преси. Ці міжнародні акти, відповідно до ст. 9 Конституції України, є частиною національного законодавства.

Під час звернення до національного законодавства України необхідно відразу навести норми Основного Закону України, а саме ст. 15, де проголошується, що суспільне життя в нашій державі ґрунтується на засадах політичної, економічної й ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватись державою як обов'язкова. Цензура заборонена. Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією й законами України. Більш детально розвиває ці положення ст. 34 Конституції України: «Кожному гарантується право на свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [13]. Ця норма повинна стати фундаментальним гарантом захисту вільних ЗМІ, вона є конституційною основою для судових рішень щодо питань свободи преси.

Більш широко юридичні аспекти свободи журналістської діяльності розкривають спеціалізовані закони України. У Законі України «Про інформацію» зазначається, що кожен громадянин має право на вільне отримання інформації, її зберігання та поширення. Згідно зі ст. 13 цього закону держава гарантує свободу інформаційної діяльності всім громадянам та юридичним особам у межах їх прав і свобод, функцій і повноважень. У ст. 25 Закону України «Про інформацію» закріплюються гарантії діяльності ЗМІ та журналістів. Акт також закріплює свободу журналістської діяльності. Його ст. 3 наголошує на неприпустимості зловживання свободою ЗМІ, які не можуть бути використані для «закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства й жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; розповсюдження порнографії, а також із метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь». Законом забороняється використовувати ЗМІ для втручання в особисте життя та завдання шкоди честі й гідності особи [14].

Іншим законодавчим актом, що регламентує питання свободи діяльності ЗМІ та «створює правові основи діяльності друкованих засобів масової інформації», є Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року. У його ст. 2 зазначається про свободу вираження поглядів та збирання, поширення інформації через друковані ЗМІ. Ця ж норма забороняє цензуру в друкованих ЗМІ [15].

Закріплене Конституцією України право на інформацію передбачене Законом України «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок здійснення й забезпечення права кожного на доступ до інформації, яка перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом, та тієї інформації, що становить суспільний інтерес [16]. Свого часу медіаспільнота й правозахисні організації дуже наполягали на прийнятті цього закону, адже він не лише мав сприяти реалізації

конституційних прав громадян, а й певним чином був запобіжником для вчинення корупційних дій із боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Звісно, доступ до інформації не є абсолютним правом. Певні обмеження на поширення інформації накладаються Законом України «Про державну таємницю». Його ст. 8 визначає відомості, що можуть бути віднесені до категорії державних таємниць: у сфері оборони, економіки, науки й техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони порядку [17].

Як складова частина законодавства України про свободу слова й діяльність ЗМІ в Україні діє Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», який посилює систему правового регулювання в інформаційній сфері. Цим законом гарантується фінансово-економічна та інша державна підтримка, забезпечення охорони праці й соціальної підтримки та захисту журналістів [18].

Законом України «Про інформаційні агентства» передбачається забезпечення свободи діяльності інформаційних агентств, а також забороняється цензура поширюваної ними інформації [19].

Важливим актом, який регулює діяльність теле- й радіожурналістики, є Закон України «Про телебачення та радіомовлення». Його ст. 4 закріплює основні принципи державної політики у сфері телебачення та радіомовлення, які стосуються також свободи діяльності ЗМІ: «Держава гарантує реалізацію прав на інформацію, на вільне й відкрите обговорення суспільно важливих проблем із застосуванням телебачення і радіомовлення» [20].

Варто також назвати в цьому ряду Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення в Україні», прийнятий у 2014 році, у ст. 3 якого вказуються основні принципи діяльності, гарантії незалежності Національного суспільного телебачення України [21].

Необхідно згадати й рішення компетентних органів, наприклад Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики. Він виконує контрольну функцію у сфері свободи слова, державної інформаційної політики та здійснює законопроектну роботу. Наприклад, 20 березня 2015 року Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики розглянув питання щодо некоректної поведінки Голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації І.В. Коломойського під час спілкування із журналістом «Радіо Свобода» С.С. Андрушком. У документі надається оцінка дій Голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації: «Комітет засуджує будь-які образливі висловлення на адресу журналістів. Комітет ухвалив рішення звернутися до <...> Генеральної прокуратури України щодо розгляду питання про те, чи мало місце в цьому випадку перешкоджання законній професійній діяльності журналіста» [22].

В Україні на сьогодні склалась певна судова практика з розгляду цивільних і кримінальних справ. Нормативним підґрунтям є норми Цивільного кодексу України (якщо позов стосується захисту майнових і немайнових прав), Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 212-3 «Порушення права на інформацію та права на звернення»), Кримінального кодексу України (ст. 171 «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» та ст. 345-1 «Погроза або насильство щодо журналіста»).

Відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень, наприклад, Апеляційний суд Запорізької області, розглянувши у відкритому судовому засіданні цивільну справу від 30 квітня 2015 року № 22-ц/778/2994/15 за апеляційною скаргою Комунального підприємства «Центральний парк культури та відпочинку «Дубовий гай» на рішення Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 11 березня 2015 року в справі за позовом Комунального підприємства «Центральний парк культури та відпочинку «Дубовий гай» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Медіакомпанія «Слово» про захист ділової репутації юридичної особи, спростування недостовірної інформації та відшкодування моральної шкоди, встановив: «Інформація в спірній публікації (яка була предметом позову) викладена з дотриманням вимог законів України «Про інформацію» і «Про друковані засоби масової

інформації (пресу в Україні)», а також вимог ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, за змістом якої кожному гарантовано право на свободу виявлення поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати й поширювати інформацію та ідеї без втручання держави. З огляду на особливу роль преси, яка повинна висвітлювати інформацію та думки з питань, що викликають загальний інтерес, враховуючи фактичні обставини справи, погодитися з доводами апелянта про те, що відповідачі в спірній публікації принизили його ділову репутацію, розповсюдили неправдиву інформацію, чим заподіяли моральну шкоду, не можна» [23].

Не менш важливим є рішення Вінницького міського суду у Вінницькій області від 31 жовтня 2017 року в справі № 127/27857/16-к. Провадження стосувалося нападу на журналіста. Так, у травні 2016 року журналіст газети «RIA» В.А. Павловський отримав редакційне завдання, частиною якого було спостереження за роботою патрульної поліції. Коли правоохоронці зупинили нетверезого водія, В.А. Павловський почав знімати, після чого пасажир авто вдарив журналіста в обличчя й груди. Суд, розглянувши у відкритому судовому засіданні матеріали кримінального провадження, визнав особу винною у вчиненні злочину та обрав запобіжний захід у вигляді 3 років обмеження волі [24]. Варто зазначити, що це рішення є першим випадком обмеження волі за напад на журналіста в Україні.

Також досить цікаве рішення Апеляційного суду Черкаської області в справі від 15 квітня 2015 року № 22-ц/793/830/15 про захист честі, гідності та ділової репутації, відшкодування моральної шкоди, у якому Колегія суддів судової палати в цивільних справах цього суду звертається до ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де вказано, що «вона захищає погляди, критичні зауваження або припущення, правдивість яких не може бути піддана перевірці на правдивість». Також судді у своєму рішенні зазначають: «У зв'язку із цим межа допустимої критики щодо політичного діяча чи іншої публічної особи є значно ширшою, ніж окремої пересічної особи. Публічні особи неминуче відкриваються для прискіпливого висвітлення їхніх слів і вчинків та повинні це усвідомлювати» (п. 21 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27 лютого 2009 року) [25].

Ці положення висловлено також у Рішенні Європейського суду з прав людини від 8 липня 1986 року № 12/1984/84/131 в справі Лінгенса щодо того, що свобода преси дає громадськості одну з найкращих можливостей дізнатися про ідеї й позиції політичних лідерів і сформулювати свій погляд на них.

Незважаючи на те, що українське медіазаконодавство досить розвинене й розгалужене, Європейський суд з прав людини визнав порушення Україною ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у таких справах, як «Українська прес-група проти України» (2005 року), «Салов проти України» (2005 року), «Ляшко проти України» (2006 року), «Марченко проти України» (2009 року), «Мирський проти України» (2010 року), «Газета «Україна-центр» проти України» (2010 року), «Редакція газети «Правое дело» та Штекель проти України» (2011 року).

Також варто вказати на низку недоліків у законодавчому регулюванні, наприклад, на відсутність єдиного нормативно-правового акта, що мав би регулювати правовий статус усіх різновидів ЗМІ, у тому числі й інтернет-ЗМІ. Важливою проблемою залишається певна несистемність вітчизняної правової політики в інформаційній сфері.

Не менш важливими є проблеми, пов'язані з відповідальністю за перешкоджання діяльності. По-перше, досить часто поліція відмовляється кваліфікувати протиправну поведінку осіб, які перешкоджають журналісту в його діяльності, за ст. 172 Кримінального кодексу України, застосовуючи при цьому інші норми. Так, щодо розслідувань випадків перешкоджання роботі ЗМІ переважно порушувалися справи за ст. 296 Кримінального кодексу України (хуліганство), за ст. 125 Кримінального кодексу України (тілесні ушкодження) та за ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення (дрібне хуліганство). По-друге,

залишається неврегульованим правовий статус фрілансерів, осіб, які проходять стажування в ЗМІ, блогерів, громадянських журналістів, адже законодавець не відносить їх до поняття «журналіст», а отже, перешкоджання їх діяльності неможливо кваліфікувати за вже згаданими статтями Кримінального кодексу України.

Також нагальним є підвищення правової культури громадян, адже всі особи повинні розуміти, що представник ЗМІ виконує свої професійні обов'язки та перебуває під охороною законодавства, а тому невідворотним буде настання відповідальності за протиправне перешкоджання журналістській діяльності. Цю тезу підтверджують як численні рішення вітчизняних судів із приводу перешкоджання журналістській діяльності, так і рішення Європейського суду з прав людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. 173 випадки порушення свободи слова було зафіксовано за 8 місяців 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://imi.org.ua/infographics/173-vypadky-porushennya-svobody-slova-bulo-zafiksovano-za-8-misyatsiv-2017-roku/>.
2. У жовтні 25 разів порушили права журналістів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://imi.org.ua/news/u-zhovtni-25-raziv-porushyly-prava-zhurnalistiv-imi/>.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
6. Кодекс професійної етики українського журналіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.nsj.org/tabmenu/kodeks_etiki.
7. Журналісти ухвалили в Гамбурзі Європейську хартію свободи преси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1740062.html>.
8. Ярмол Л.В. Теоретико-правові аспекти юридичного механізму забезпечення свободи вираження поглядів журналістами / Л.В. Ярмол // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». – 2014. – № 801. – С. 76-80. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_801_16.
9. Резолюція 1239 (2001) «Свобода вираження поглядів та функціонування парламентської демократії в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/66/.
10. Резолюція 1636 (2008) «Показники демократії в медіа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/159/.
11. Рекомендація 1589 «Свобода вираження поглядів у ЗМІ в Європі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/61/.
12. Захист прав журналістів під особистим контролем. Постфактум // Голос України. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua>.
13. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
14. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

15. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листопада 1992 року № 2782-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
16. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
17. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
18. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23 вересня 1997 року № 540/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>.
19. Про інформаційні агентства : Закон України від 28 лютого 1995 року № 74/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80>.
20. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>.
21. Про Суспільне телебачення і радіомовлення в Україні : Закон України від 17 квітня 2014 року № 1227-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>.
22. Заява Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://komsvobslova.rada.gov.ua/komsvobslova/control/uk/publish/_id=44734.
23. Рішення Апеляційного суду Запорізької області в справі № 22-ц/778/2994/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43939171>.
24. Побив журналіста – отримав три роки обмеження волі. Суд оголосив вирок про напад на журналіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vn.20minut.ua/Podii/pobiv-zhurnalista--otrimav-tri-roki-obmezheniya-voli-sud-ogolosiv-viro-10648766>.
25. Рішення Апеляційного суду Черкаської області в справі № 22-ц/793/830/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43603992>.

REFERENCES

1. “173 cases of violations of freedom of expression were observed in 8 months of 2017”, available at : <http://imi.org.ua/infographics/173-vypadky-porushennya-svobody-slova-bulo-zafiksovano-za-8-misyatsiv-2017-roku>.
2. “In October, 25 times violated the rights of journalists”, available at : <http://imi.org.ua/news/u-zhovtni-25-raziv-porushyly-prava-zhurnalistiv-imi/>.
3. “The Universal Declaration of Human Rights of December 10, 1948”, available at : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. “International Covenant on Civil and Political Rights of December 16, 1966”, available at : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
5. “Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950”, available at : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
6. Code of professional ethics of the Ukrainian journalist, available at : http://old.nsj.org/tabmenu/kodeks_etiki.

7. "Journalists adopted in Hamburg the "European Charter on Freedom of the Press"", available at : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1740062.html>.
8. Yarmol, L.V. (2014) "Theoretical and legal aspects of the legal mechanism of securing freedom of expression by hustling journalists", *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Law Sciences*, no. 801, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_801_16 (access November, 2017).
9. Resolution 1239 (2001) "Freedom of expression and functioning of parliamentary democracy in Ukraine", available at : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/66/.
10. Resolution 1636 (2008) "Indicators of Democracy in the Media", available at : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/159/.
11. Recommendation 1589 "Freedom of expression in the media in Europe", available at : http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/61/.
12. "Protecting the rights of journalists under personal control. Postfactum", available at : <http://www.golos.com.ua>.
13. "The Constitution of Ukraine of June 28, 1996 year", available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
14. "About information": Law of Ukraine from 02.10.1992 № 2657-XII, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
15. "About printed mass media (press) in Ukraine": Law of Ukraine from 16.11.1992 № 2782-XII, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
16. "About access to public information": Law of Ukraine from January 13, 2011 No. 2939-VI, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
17. "About state secrets": Law of Ukraine from January 21, 1994 No. 3855-XII, available at : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
18. "About State Support to Mass Media and Social Protection of Journalists": Law of Ukraine from September 23, 1997 No. 540/97-BP, available at : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>.
19. "About information agencies": Law of Ukraine dated 28.02.1995 № 74/95-BP, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80>.
20. "About Television and Radio Broadcasting": Law of Ukraine from 21.12.1993 No. 3759-XII, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>.
21. "About Public Television and Radio Broadcasting in Ukraine": Law of Ukraine dated April 17, 2014, No. 1227-VII, available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1227-18>.
22. "Statement of the Verkhovna Rada Committee on Freedom of Speech and Information Policy", available at : http://komsvobslova.rada.gov.ua/komsvobslova/control/uk/publish/_id=44734.
23. "Decision of the Court of Appeal of Zaporozhye region in case number 22-ts / 778/2994/15", available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43939171>.
24. "Beat the journalist – receive a three year restriction of freedom. The court announced a verdict against an attack on a journalist", available at : <https://vn.20minut.ua/Podii/pobiv-zhurnalista--otrimav-tri-roki-obmezheniya-voli-sud-ogolosiv-viro-10648766>.
25. "Decision of the Court of Appeal of Cherkasy region in case number 22-ts / 793/830/15", available at : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43603992>.